

12. Tiistaina 7 päivänä toukokuuta 1991

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja:

1) Kansliatoimikunnan täydennysvaali 175

Esitellään:

2) Hallituksen esitys n:o 2 laiksi sotilasopetuslaitoksista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

3) Ed. Helteen ym. lakialoite n:o 10 laiksi rikkipäästöjen verottamisesta

4) Ed. Aittoniemen lakialoite n:o 16 laiksi työaikalain muuttamisesta 178

5) Ed. P. Leppäsen ym. lakialoite n:o 22 laiksi työaikalain muuttamisesta 180

6) Ed. Lahti-Nuuttilan ym. lakialoite n:o 18 laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain 17 §:n muuttamisesta „

7) Ed. Lahti-Nuuttilan ym. lakialoite n:o 19 laiksi työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta 182

8) Ed. Lahti-Nuuttilan ym. lakialoite n:o 20 laiksi kalastuslain 91 §:n muuttamisesta „

9) Ed. Kohijoen ym. lakialoite n:o 21 laiksi rikoslain 23 luvun muuttamisesta... „

10) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 23 laiksi sotiemme veteraanien vähimmäiseläkkeestä 183

Pöydällepanoa varten esitellään:

11) Perustuslakivaliokunnan mietintö S. n:o 1 vuoden 1990 valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksytystä ehdotuksesta laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta 185

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat E. Aho, Alaranta, Donner, Jouppila, Jurva, Kauppinen, Kautto, Kuuskoski, Luukkainen, Mäki-Hakola, Nyby, Rauramo, Riihijärvi, Savolainen, Tiuri ja Väyrynen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Jurva, Luukkainen, Rauramo ja Savolainen, virkatehtävien vuoksi edustajat Kuuskoski, Tiuri ja Väyrynen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alaranta, Aula, Donner ja Jouppila, tämän kuun 10 päivään yksityisasioiden vuoksi edustajat Nyby ja Riihijärvi sekä 15 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Kauppinen ja Kautto.

Pääministeri Ahon edustajantoimi

Puhemies: Ilmoitetaan, että pääministeri Aho, joka 6 päivästä kuluvaan toukokuuta kello 13.15 alkaen on hoitanut tasavallan presidentin tehtäviä, on tästä syystä estynyt hoita-

S.

masta edustajantointaan sanotusta ajankohdasta lukien.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 1 ja 2. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valiokuntien jäsenet

P u h e m i e s : Valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta suuren valiokunnan jäsenyydestä ed. Kallis ja varajäsenyydestä ed. Pesälä, ulkoasiainvaliokunnan jäsenyydestä ed. Iivari, hallintovaliokunnan varajäsenyydestä ed. Pesälä, liikennevaliokunnan jäsenyydestä ed. Hacklin, puolustusvaliokunnan jäsenyydestä edustajat Jaakonsaari ja Pesälä, talousvaliokunnan jäsenyydestä edustajat Kallis ja Tuomioja sekä työasiainvaliokunnan varajäsenyydestä ed. Jääskeläinen. Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valiokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna perjantaina 10 päivänä kuluvaan toukokuuta kello 10.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta

P u h e m i e s : Valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Iivari vapautusta Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali suoritetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan

viimeistään mainittuna perjantaina kuluvaan toukokuun 10 päivänä kello 10.

Eduskunnan palkkavaltuuskunta

P u h e m i e s : Valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Kalliomäki vapautusta eduskunnan palkkavaltuuskunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi antaa eduskunnan valitsijamiesten tehtäväksi uuden jäsenen valitsemisen palkkavaltuuskuntaan vapautuksen saaneen sijaan sen toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Pankkivaltuusmiehet

P u h e m i e s : Tultuaan nimitetyksi valtioneuvoston jäseneksi pyytää ed. Väyrynen vapautusta pankkivaltuusmiesten jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi antaa eduskunnan valitsijamiesten tehtäväksi uuden pankkivaltuusmiesten valitsemisen vapautuksen saaneen sijaan pankkivaltuusmiesten toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Kansaneläkelaitoksen valtuutetut

P u h e m i e s : Paikkojen uudelleenjärjestelyä varten pyytää ed. Pokka vapautusta Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi antaa eduskunnan valit-

sijamiesten tehtäväksi uuden jäsenen valitsemisen Kansaneläkelaitoksen valtuutettuihin heidän toimikautensa jäljellä olevaksi ajaksi vapautuksen saaneen sijaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvosto

Puhemies: Tultuaan nimitetyksi valtioneuvoston jäseneksi pyytää ed. Pekkarinen vapautusta Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi antaa eduskunnan valitsijamiesten tehtäväksi uuden jäsenen valitsemisen Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvostoon sen toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi vapautuksen saaneen sijaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Kansliatoimikunnan täydennysvaali

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on kansliatoimikunnan jäsenen vaali vapautuksen saaneen ed. Viinasen sijaan tämän vaalikauden jäljellä olevaksi ajaksi.

Kehotan tekemään ehdotuksia.

Keskustelu:

Ed. Zyskowitz: Herra puhemies! Ehdotan, että kansliatoimikuntaan valitaan ed. Kimmo Sasi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Zyskowitz ehdottanut, että kansliatoimikunnan jäseneksi valittaisiin ed. Sasi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Koska muita ehdokkaita ei ole esitetty, on eduskunnan katsottava sopineen

valittavasta ja siis valinneen kansliatoimikunnan jäseneksi tämän vaalikauden jäljellä olevaksi ajaksi ed. Sasin.

2) Hallituksen esitys n:o 2 laiksi sotilasopetuslaitoksista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti puolustusvaliokuntaan.

3) Ed. Helteen ym. lakialoite n:o 10 laiksi rikkipäästöjen verottamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Viime vaalikaudella, varsinkin alkupuolella, puhuttiin paljon uudesta poliittisesta kulttuurista. Tuota sanaa on myös nyt jonkin verran käytetty. Saa nähdä, miltä se näyttää alkaneella kaudella.

Tässä on käsitellyssä lakialoite koskien rikki-veroa, ja olisi tietysti ihan toivottavaa, että näin vaalikauden aluksi ja uuden hallituksen astuttua remmiin myös hallituksen jäsenet, asianomainen ministerikin, voisivat todeta tästä asiasta jotain, esimerkiksi sen, mitä hallitusohjelmaan kirjoitettu tätä asiaa sivuva lauselmä tosiasiaa tarkoittaa.

Todettakoon tässä sen verran aluksi, että veron suuruus ja porrastus rikkiverosta puhuttaessa perustuu viime ja edellisenä vuonna tehtyyn opposition häittaverotyöryhmän esitykseen. Tuolloiseen aloitteeseen nähden tässä on täsmennetty jonkin verran yhteisen esityksen ylimalkaisia kohtia, mm. verottomuutta, veron palauttamista, verovelvollisuutta, veron määräämistä, suorittamista, maksuunpanoa ja muutoksenhakua.

Aloitteen kohteeksi on otettu rikki, mutta sen lisäksi on tietysti syytä muistaa, että myös typpipäästöt ovat todellinen ongelma, puhumattaakaan klooripäästöistä. Viimeksi mainituista ilmeisesti saadaan lähetekeskustelu aikaan jo ensi perjantaina ed. Astalan aloitteen pohjalta.

Käsittelyssä oleva aloite vaikuttaa ilman muuta energian hintaan ja energian tuotantomuotojen valintaan. Se ei kuitenkaan tässä mielessä muodosta kokonaisuusitystä. Sellainen ko-

konaisesitys kuitenkin tarvitaan, kokonaisesitys, jossa energian tuotantoa verotetaan kahden osatekijän osalta. Toinen olisi päästöjen laatu ja määrä, siis energiaveron saastekomponentti. Toinen osa puolestaan tähtäisi siihen, että energian käytön jatkuva kasvu saataisiin käännettyksi asteittaiseen laskuun.

Haluan tässä yhteydessä huomauttaa, että tällaiset energian käyttöön kohdistuvat päästöistä sakottavat ja säästämiseen kannustavat verot eivät voi olla liikevaihtovero- tai arvonnävero-tyyppisiä, sillä nämä verot eivät koskisi vientiteollisuutta eli jättäisivät energiaa eniten ahmivan teollisuuden entiselle tolalleen.

Ellen aivan väärin muista, vihreiden taholta on tarjottu kompromissina, että haittaverot voisivat olla liikevaihtoveromallisia, jolloin ne eivät koskisi vientiä. Jos kuitenkin haitta syntyy valmistuksessa, tuotannossa, eikä vasta sitten, kun tuotetta käytetään, tulee haittaverotuksen kohdistua valmistukseen. Jos sen sijaan haitta syntyy vasta tuotteen käytön yhteydessä, voidaan kai ajatella, että veron ei tarvitsisi koskea vientiä, sillä mitäpä me haitoista muille maille. Tuon tapainen ajattelu ilmeisesti on jossain määrin olemassa.

Energiaverotuksella pitää joka tapauksessa tähdätä valmistusprosessien sisällön muutokseen. Tässä mielessä äsken muodostettu hallitus, joka lupaa teollisuudelle runsaasti halpaa energiaa, on asiallisesti ottaen kestävämmän kehityksen hallitus eikä kestävä kehitys kuten olla tulisi.

Totean vielä kerran, että rikkivero voi olla vain osa energiaverotuksen kokonaisuutta.

On totta, että Suomen rikkipäästöt ovat alenuneet selvästi. Valtioneuvosto teki tämän vuoden alussa periaatepäätöksen 80 prosentin vähennyksestä vuoden 1980 tasosta, jolloin asiallisesti ottaen palattaisiin 1950-luvun alun tasolle. Vain mikäli Suomessa ja valtaosin muuallakin Euroopassa päästään tämän suuruiseen vähennykseen, voidaan laskeuma saada alenemaan kriittiseen kuormitukseen.

Aloitteessa ehdotetaan kotimaisten rikkipäästöjen alentamiseen käytettäväksi taloudellista ohjausta muita keinoja täydentävänä. Yleisesti ottaen taloudelliset keinot ovat osoittautuneet joustaviksi ja myös talouden kannalta tehokkaiksi.

Esityksen mukaan vero nousisi asteittain, jolloin päästöjen aiheuttajilla olisi aikaa sopeutua, mutta myös samalla varma tieto siitä, että veronousee tulevaisuudessa niin korkeaksi, että on

järkevää välttää veron maksaminen päästöjä vähentämällä.

Lisäksi ehdotetaan, että kun eduskunnalle on annettu esitys tämän lain muuttamisesta, valtioneuvostolla olisi oikeus määrätä, että rikkiveroa kannetaan esityksen mukaisesti. Tällä tähdätään siihen, että veroa voidaan joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti korottaa, milloin rahan arvon aleneminen uhkaa vähentää lain tehoa tai milloin on muu syy veron korottamiseen.

Ympäristöministeri Pietikäinen: Arvoisa puhemies! Taloudellisten ohjauskeinojen nykyistä tehokkaampi käyttö ympäristöhaittojen vähentämisessä on paikallaan ja ensisijaista myös tämän hallituksen toiminnassa. Olennaista siinä on se, että se nivelletään yhteen normiohjauksen kanssa. Sekä rikki-, typpi- että hiilidioksidipäästöjen osalta suurissa yksiköissä teollisuudessa kaikkein tehokkain vähentämiskeino on normiohjaus ja laitoskohtaiset lupajärjestelyt, joita asteittain tiukennetaan. Taloudellinen ohjaus toimii lisäporkkanana ja keppinä normiohjauksen tehostamiseksi tätä nopeampien toimien aikaansaamiseksi.

Olennaista tässä taloudellisessa ohjauskeinossa on pitkäjänteinen suunnittelu ja se, että se toteutetaan kokonaisuutena, josta rikkipäästöjen verottaminen tai maksulle saattaminen mahdollisesti on osa. Ajattelumalli, joka on mielestäni rikkiveroa tehokkaampi, on se, että verojärjestelmä on melko yksinkertainen ja pysyväluonteinen, jolloin voitaisiin ajatella esimerkiksi kolmikantaista liikevaihtoveromallia, jossa energia sisältyy korkeimpaan liikevaihtoverokantaan, kuten esimerkiksi ympäristölle haitalliset kemikaalit ja muut ympäristöä voimakkaasti rasittavat tuotteet. Normiohjausta täydentävä keino rikin ja typen päästöjen osalta olisi maksupolitiikka, jolloin esimerkiksi rikkimaksusta voisi vapautua siinä vaiheessa, kun päästöt alittavat selkeästi annetut ohjerajat.

Mitä hallituksen energiapolitiikkaan tulee, uskon, että ensisijaisena tavoitteena on energian säästön tehostaminen ja aitoon energian säästön pyrkiminen. Kohtuuhintaisuus tarkoittaa sitä, että energian hinnassa muutokset ovat asteittaisia eikä kilpailuteollisuutemme joudu näiltä osin kohtuuttomiin tilanteisiin.

Taloudellisten ohjauskeinojen osalta on olennaista niveltää sekä maksu- että veromallien suunnittelu yhteen osaksi verouudistuksen jatkamista niin, että vastaavasti kiristyvä verotus kompensoidaan tulon verotuksen puolella. Näi-

tä toimenpiteitä hallituksessa ryhdytäänkin valmistelemaan.

Ed. O. Ojala: Herra puhemies! Ed. Helteen aloitteessa ehdotetaan, että rikkipäästöille asetettaisiin vero päästöjen vähentämiseksi. Pidän tätä ed. Helteen tekemää lakialoitetta erittäin tärkeänä ja välttämättömänä enkä valittavasti ole vakuuttunut ministeri Pietikäisen puheenvuorosta huolimatta siitä, että hallituksen energiapolitiittinen linjaus olisi meille eduksi.

Ed. Helteen aloitteessa ehdotetaan, että veronousisi muutaman vuoden kuluessa, jolloin saastuttajat tietäisivät veron väistämättä nousevan, vaikka saisivatkin sitten sopeutumisaikaa. Kyseessä ei ole siis tarkoitus tappaa teollisuutta niin kuin haittaveron vastustajien kuulee joskus, oikeastaan aika usein, sanovan.

Kestävä kehitys nimittäin edellyttää sitä, että talous ei tuhoa ekosysteemien toimintakykyä ja vie pohjaa viime kädessä myös ihmisen olemassaololta.

Taloudellinen toiminta alkutuotannosta ja lostukseen, jakeluun ja kulutukseen kuormittaa ympäristöä monin tavoin. Suomessa tuotanto on väkilukuun nähden suurta ja ympäristökuormitus myös korkeaa. Teollisuus on energiavaltaista, meillä on korkea elintaso, ja lisäksi maamme sijaitsee kylmässä ilmanalassa. Siksi energian käyttö asukasta kohti oli meillä pari vuotta sitten tehdyn selvityksen mukaan noin 6:ta öljytonnia vastaava määrä ja puolestaan fossiilisten polttoaineiden käytön hiilidioksidipäästöt noin 10 tonnia.

On totta, kuten ed. Hellekin totesi, että osa päästöistä on 80-luvulla vähentynyt, kuten päästöt vesistöihin ja rikkidioksidipäästöt. On muistettava kuitenkin, että esimerkiksi hiilidioksidipäästöt ja typenoksidien päästöt ovat puolestaan kasvaneet.

Maakaasun käytön kasvu lisää varsinkin Neuvostoliiton tuotantokoneiston heikon kunnon takia metaanipäästöjä kaasun tuotannossa ja kuljetuksessa. Nämä päästöt eivät tietenkään ole peräisin Suomen alueelta, mutta ne liittyvät kuitenkin maakaasun kulutukseen Suomessa. Kuten me tiedämme, metaani on myös kasvihuonekaasu.

Meillä keskeisinä ongelmina voidaan pitää kloorifluorihilivetyjä, hiilidioksidia, typenoksidien ja rikkidioksidipäästöjä, rehevöittäviä ja happea kuluttavia jätöpäästöjä, myrkyllisiä aineita ja yhdisteitä sekä jätteitä.

Maailman laajuiset ja alueelliset ympäristöongelmat ovat ratkaistavissa vain kansainvälisellä yhteistyöllä. Tämä ei kuitenkaan saa olla estä-mässä sitä, että Suomen tulee korkean elintasonsa ja ympäristöstä riippuvan taloutensa vuoksi edetä myös omilla toimilla mahdollisimman pitkälle ilman kansainvälisiä pakotteitakin.

Arvoisat edustajatoverit! Nyt käsittelyssä olevassa aloitteessa keskitytään rikkiongelmaan eli siis vain osaan edellä kuvatusta kokonaisuudesta.

Vuonna 1988 rikkidioksidia syntyi Suomessa 60 kiloa asukasta kohti, kun esimerkiksi Oecd:n keskiarvo oli 48 kiloa ja koko maailman keskiarvo noin 20 kiloa. Siten henkeä kohti laskien Suomi on merkittävä rikkipäästöjen aiheuttaja maailmassa. En tiedä, lohduttaako tämä tieto niitä, jotka nyt surevat Suomen heikkoa euroviisumenestystä. Minua se ei lohduta.

Kuten ed. Helle totesi ja johon aikaisemmin viittaisin, rikkipäästöt ovat siis alentuneet vuodesta 1980 kymmenessä vuodessa noin puoleen. Tämä vähennys on saatu aikaan siirtymällä vähärikkisemmän öljyn ja hiilen käyttöön energian tuotannossa, vähentämällä polttoöljyn käyttöä, tehostamalla teollisuuden tuotantotahtumia ja myös, mikä on hyvä muistaa, ydinenergiaa tuottamalla.

Ed. Helteen aloitteessa ehdotetaan siis kotimaisten rikkipäästöjen alentamiseen käytettäväksi taloudellista ohjausta täydentämään muita keinoja. Yleisesti ottaen taloudelliset keinot ovat osoittautuneet joustaviksi ja myös talouden toiminnan kannalta tehokkaiksi.

Kuten ed. Hellekin totesi, päästövero voitaisiin toteuttaa siten, että kullekin sallittaisiin teknisten arvioiden nojalla jokin veroton päästö-määrä esimerkiksi siten, että näiden päästöjen yhteismäärä olisi siedettäväksi arvioitu. Me olemme kuitenkin lähteneet aloitteessamme siitä, että vero tulee asettaa kaikelle päästölle, jolloin jokaisella veroa maksavalla on taloudellisen kiihoke vähentää päästöjä.

Haluan myös puuttua puheenvuorossani eräaseen väärinkäsitykseen. Joskus on nimittäin haluttu rajata ympäristöverot vain sellaisiksi, että niiden tuotto käytettäisiin johonkin rajattuun tarkoitukseen. Toisaalta kuitenkin sanotaan, että ympäristövero ei saisi tuottaa valtiolle tuloa. Minusta tässä piilee selvästi väärinkäsitys.

Ympäristöveron tarkoituksena on sisällyttää tuotteen hintaan ne kustannukset, jotka aiheutuvat ulkopuolisille ja jotka siten eivät pelkän

markkinamekanismin puitteissa koskaan sisälly hintaan. Perusajatus on, että kaikkien kustannusten tulee näkyä hinnassa.

Osassa tapauksista ympäristöveron tuotto ehkä voidaan kohdistaa juuri saman haitan poistamiseen, mutta monissa tapauksissa haitat ovat paljon laajemmat tai niin monimuotoiset, ettei veron sitominen käyttötarkoitukseen onnistu. Kysynkin esimerkiksi: Mihin pitäisi kohdistaa polttoaineen veroon sisältyvä haittavero-osa, kun osa siitä liittyy typpipäästöjen kautta metsätuhoihin, osa puolestaan ihmisten terveyshaittoihin?

Se, että ympäristövero tuottaa, ei sinänsä ole todiste veroa vastaan. Jos vero on tarpeeksi korkea, se ainakin vähentää haitallista toimintaa ja haittoja, vaikkei niitä välttämättä tyystin lopetakaan. Kriittisen rajan alapuolelle pääsemiseksi riittää, että jotakin toimintaa vähennetään ilman, että se kokonaan lopetetaan. Parempi siis on, että haitasta kertyy edes veroa, kuin että sitä saa aiheuttaa aivan ilmaiseksi.

Herra puhemies! Lopuksi haluan todeta, kuten alussa sanoin, että suhtaudun uuden hallituksen ohjelmaan varsin epäluuloisesti. Kun hallitus esimerkiksi sitoutuu takaamaan vientiteollisuudelle riittävästi halpaa energiaa, hallitus sitoutuu, kuten ed. Helle totesi, kestävästi kehitykseen eli siihen, että vientiteollisuuden prosessit kehittyvät yhä energiavaltaisemmiksi sen sijaan, että pyritäisiin määrätietoisesti energian säästöön.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Vanhaan hyvään aikaan, jolloin keskusta oli vielä oppositiossa, oppositiopuolueilla oli yhteinen haittaverotyöryhmä. Siinä haittavero-työryhmässä keskustan edustajat olivat tällaisen rikkihaittaveron säätämisen kannalla.

Ympäristöministeri Pietikäinen ansiokkaasti esitteli myönteistä kannanottoa ympäristön säilymiseksi mm. tämän tyyppisten verojen avulla. Mutta ihmettelen, että keskustasta ei löydy vielä minkäänlaisia valmiuksia linjata keskustan kantaa haittaveroesityksissä. En tiedä, uupuuko keskustalta mahdollisesti kellokkaat, mahdollisesti ympäristöystävälliset henkilöt, jotka voisivat hahmottaa sitä linjaa, minkä keskustalla hallituksessa tulee näissä kysymyksissä ottaa.

Ministeri Pietikäisen puheenvuorosta ymmärsin niin, että kuitenkin ensisijaisena linjana hallituksella tulisi olemaan normiohjaus ja vasta toissijaisena linjana haittaveroajattelu. Mielestä-

ni se rikkoo edellisen hallituksen periaatteita siltä osin, että edellinen hallitushan aloitti energian hinnan kallistamisen hiilidioksidihaittaveron avulla ja oli sillä tavalla jo hyvässä vauhdissa haittaverojen säätämisen suuntaan.

Eli haluaisin, että keskustalaiset esittelisivät tässä yhteydessä kantansa haittaveroihin nyt, kun he ovat hallituksessa. Toisaalta toivoisin, että kokoomus ei murentaisi sitä edellisen hallituksen aloittamaa linjaa, jolla haittaveroja ruvetiin perimään tämän aika huonon hiilidioksidihaittaveron muodossa. Sitähän ei ollut mahdollista kiertää, niin kuin rikkihaittavero olisi mahdollista kiertää lopettamalla rikkipäästöt. Hiilidioksidipäästöjä on mahdotonta lopettaa.

Ympäristöministeri Pietikäinen: Herra puhemies! Kyse ei ole haittaverojen romuttamisesta, vaan siitä, että kun taloudelliset ohjaukset tulevat normiohjauksen jälkeen, niin mak-samalla ei olisi mahdollista vapautua normiohjauksesta. Eli säännöstö kulkee ensisijaisesti eli päästönormit.

Toisekseen ero veroilla ja maksuilla on siinä, että verosta kuten liikevaihtoverosta tai energia-verosta ei voi vapautua missään vaiheessa niin kauan aikaa, kun esimerkiksi energiaa käyttää, toisin kuin päästömaksussa. Siinä määriteltäisiin sellainen päästöraja, jonka alle päästöjen mennessä maksua ei enää tarvitse maksaa. Tässä maksun ja veron ero.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

4) Ed. Aittoniemen lakialoite n:o 16 laiksi työaikain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 5) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Tämä nimelläni kulkeva ehdotus laiksi työaikain muuttamisesta on sisällöltään täsmälleen sama kuin meillä oli jo viime vaalikauden aikana. Se

on myös täsmälleen saman sisältöinen, näin asian arvelen olevan, kuin tämän eduskunnan aikana jätetty ed. Muttilaisen nimellä kulkeva aloite. Se johtuu taas siitä, herra puhemies, että meillä on sosialidemokraattien kanssa yhteinen sponsori. Toisin sanoen tämä lakialoite on tietysti tullut tietyltä taholta, joka on myös ohjailut näiden tekstien muotoja.

Viime vaalikaudella jätetyt aloitteet, sosialidemokraateilla oli myös tämä aloite jo aikaisemmin, jäivät käsittelemättä käsitykseni mukaan ajanpuutteesta johtuen sosiaalivaliokunnassa. Poliittista vastahakoisuutta ei tähän niinkään paljon liittynyt, että asia olisi viime vaalikauden aikana tähän kaatunut.

Tämä moottoriajoneuvon kuljettajien työaikalaki on kulkenut varsin sitkeästi eteenpäin lähinnä siitä syystä, että työnantajien taholta on mainittu sen aiheuttavan merkittäviä taloudellisia kustannuksia ja että se ei muutenkaan voisi kunnolla toimia. Muutamissa firmoissa tätä on kokeiltu jo vuosien ajan ja todettu, että tällaisia haittavaikutuksia tuskin on, kustannuksia ehkä jonkin verran, kuitenkin varsin vähäisessä määrin. Kuitenkin on kysymys myös liikenneturvallisuudesta, kun katsotaan kuljettajan työaikalakia. Tämä on yksi asia, ja toisekseen kuljettajan raskas työ merkitsee sitä, että siihen on sovellettava samoja työaikasäännöksiä kuin muuhunkin työntekeon.

Tästä syystä toivon, että tämän eduskunnan aikana, kun kiire ei paina päälle, nämä lakiesitykset saavat myönteisen vastaanoton valiokunnan ja eduskunnan piirissä.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa herra puhemies! On erittäin hyvä, että useammalta eduskuntaryhmältä ja edustajalta on tullut näitä aloitteita. Nämä aloitteethan tosiaan kaatuivat viime helmikuussa sosiaalivaliokunnassa. Nähtävästi siinä oli taustalla, että niitä ei haluttu käsitellä vaalien alla, vaikka paineet ovat olleet pitemmän aikaa.

Tänä päivänä on kasvava riski liikenteessä ei yksinomaan sen vuoksi, että liikenne kasvaa, mutta myös sen vuoksi, että monet ammatikseen työtä tekevät ihmiset tekevät liian pitkää työpäivää. Sen vuoksi myös Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto on eri yhteyksissä kiinnittänyt huomiota siihen, että monet mm. kuorma-autonkuljettajat voivat tehdä jopa puolet ylitöitä normaalista työajastaan. Silloin riski on suuri, mutta raha houkuttelee ehkä osin kuljettajia ja myös työnantajia.

Tästä ongelmasta on puhuttu pitkään, ja nyt on eduskunnalla ja myös uudella hallituksella aika näyttää, että tässä asiassa päästäisiin eteenpäin. Yleensä myös tämän asian yhteydessä puhutaan siitä, onko ajoaika sama kuin kokonaistyöaika, mutta tänä päivänähan usein kuorma-autonkuljettajat mm. joutuvat suorittamaan myöskin osan lastaustyötä, ja se liittyy heidän kokonaistyöaikaansa. Tänä päivänä kun ei ole resursseja poliiseilla eikä myöskään työsuojelutarkastajilla valvoa tätä kysymystä, täytyisi lakiteitse asia pystyä hoitamaan. Olen kuullut myöskin sellaisia tapauksia, että ajopiirtureiden kiekkoja väärennellään. Se on rikos, mutta jos ei ole kontrollia, se myöskin onnistuu.

Oman riskiryhmänsä tänä päivänä myöskin muodostavat nykyisen autonkuljettajien työaikalain ja myöskin näiden lakialoitteiden ulkopuolelle jäävät ns. yhden miehen yritykset. Nehän voivat periaatteessa suorittaa erilaista kuljetustehtävää ja lähteä liikenteeseen tekemällä hyvinkin pitkiä työpäiviä väsyneinä, ja tällä tavoin ne vaarantavat oman ja myöskin muiden tielläliikkujien terveyden ja hengen.

Tälle lakialoitteipulle, joka on nyt tullut käsitteilyyn, toivon niin kuin ed. Aittoniemikin toivoi, ja myöskin ed. Muttilainen pari viikkoa sitten täällä esitellessään omaa lakialoitettaan, menestystä työasiainvaliokunnassa.

Mutta sen verran toteisin vielä, että vasemmostoliiton eduskuntaryhmän lakialoite, joka nimissäni on jätetty, poikkeaa pieneltä osin näistä muista. Me haluamme myöskin turvata sen, että työnantaja velvoitettaisiin lain kautta työpaikalla pitämään työpaikkakirjaa, johon pitää laatia työajat, milloin työ alkaa ja päättyy, ja myöskin ruokailu- ja lepoajat. Tämä käytännössä on tietysti monelta osin ongelmallista, mutta ei välttämättä pahaa ongelmaa tuota, koska yleensä ainakin suuremmissa firmoissa on henkilökuntaa, joka pystyy hyvin nopeasti tällaiset ratkaisut tekemään. Yleensä näin tehdään ainakin niissä tapauksissa, jolloin kuorma-autonkuljettaja esimerkiksi sairastuu.

Myöskin me haluamme tämän lakiesityksen 20 §:ssä todeta, että työmarkkinajärjestöillä on oikeus sopia parempaan suuntaan, kun työtuntijärjestelmistä sovitaan. On luonnollista, että emme tule koskaan esittämään, että lakia rikotaisiin tai lakia työehtosopimusten kautta huononnettaisiin.

Arvoisa puhemies! Tämä kysymys nousee päivä päivältä voimakkaammin esille, koska nyt näyttää siltä, että erilaisia riskitekijöitä on niin

paljon jo liikenteessä monistakin syistä. Nämä ns. pienet sakkorangaistukset tulevat autonkuljettajan työaikalain osalta, jos tällainen sanktio syntyy, olemaan liian pieniä. Mielestäni tämä asia pitää käsitellä eri yhteyksissä, kun uusitaan lainsäädäntöä. Työnantaja saa sellaisesta rangaistukseksi 1 600 markkaa sakkoa, kun on työnantajana rikkonut työaikalain määräyksiä pakottamalla kuljettajan siihen. Sakon täytyisi olla ainakin kymmenkertainen, jotta se tuntuisi joltakin osin. Pienillä sakoilla, teettämällä pitkää päivää, vaarantamalla ihmisten turvallisuutta ei tätä asiaa voitane hoitaa.

Ed. V ä h ä n ä k k i: Herra puhemies! Niin kuin ed. Leppänen puheenvuorossaan totesi, viime eduskunnan aikana valiokuntakäsittelyssä samaa asiaa koskeva lakiesitys kaatui. Kun penäsin silloiselta ministeri Puhakalta syytä, miksi ei hallitus ottanut autonkuljettajien työaikalain muutosta ohjelmistoonsa, hän totesi, että kokoomuksen ministeriryhmä oli tiukasti tätä asiaa vastaan. Silloin keskustelun yhteydessä sain sen käsityksen, että kokoomuksella on niin vahva napanuora liikennöitsijöihin työnantajapuolelle, ettei katsottu aiheelliseksi tähän oikeudenmukaiseen lakiesitykseen mennä.

AKT:llä, niin kuin ed. P. Leppänen totesi, on tämä ollut ohjelmistossa jo kauan, ja hyväksyminen olisi mitä toivottavinta. Keskustapuolue eräissä muissa asioissa, niin kuin ed. Sepäsen puheenvuorossa äsken todettiin, on kääntänyt takkinsa uuden eduskunnan aikana. Olisi toivottavaa, että kokoomuskin tässä asiassa myönteiseen suuntaan kääntäisi takkinsa eli lähtisi tätä esitystä tukemaan. Ei ole hyvä, että sekä rahapuolella että työturvallisuuteen liittyvällä puolella kokoomus huonontaa jatkuvasti suhteita ammattiyhdistysliikkeeseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

5) Ed. P. Leppäsen ym. lakialoite n:o 22 laiksi työaikalain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

6) Ed. Lahti-Nuuttilan ym. lakialoite n:o 18 laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! En ryhdy kertaamaan suullisesti, mitä käsitellyssä oleva lakialoite sisältää. Aloiteteksti on jokaisen kiinnostuneen luettavissa. Aihe on kuitenkin syytä mainita.

Lakialoitteessa ehdotetaan, että vammaiselle suoritettavan autoveron palautuksen määrä korotettaisiin tasolle, jolla se oli 1970-luvun loppupuolella. Kun autoveron palautuksen markkamääristä enimmäismäärää ei ole tarkistettu hintakehitystä vastaavasti, on vammaiselle suoritettavan autoveron määrä 13 vuodessa suhteellisesti alentunut puoleen tuolloin vallinneesta tasosta. Ehdotettu muutos toteutettaisiin rinnastamalla vammaiselle suoritettava autoveron palautus suuruudeltaan ammattimaiselle vuokra-autoilijalle suoritettavaan autoveron palautukseen.

Koska on havaittavissa merkkejä siitä, että vammais-käsitteen tulkinta olisi tiukentunut käsiteltäessä palautuspyyntöjä, puututaan aloitteessa myös tähän asiaan. Lisäksi aloite ymmärtää eläkkeelle siirtyneiden vammaisten erilaiset tarpeet saada autoveron palautusta.

Ed. V i s t b a c k a: Herra puhemies! Ed. Lahti-Nuuttilan lakiehdotus on tuiki tarpeellinen. Kiinnittäisin huomiota nimenomaan siihen, mitä ed. Lahti-Nuuttila puheenvuoronsa lopussa totesi, eli tulkintaan haitta-asteesta, niistä prosentuaalisista luvuista, mitä pykälässä on. On käsittämätöntä, että Helsingin piiritullikamari sekä tullihallitus, jonne valituksia on saatettu, eivät hyväksy mukaan liitettyjä kolmea, neljää tai viittä eri lääkäriltä hankittua lääkärintodistusta, nimenomaan sellaisilta lääkäreiltä, jotka ovat nähneet vammaisen. Lääkärintodistusta ei hyväksytä, vaan pyydetään asiantuntijalausunto lääkintöhallituksesta, ja sieltä yleensä tulee lausunto, jossa prosenttimäärä ei ole se, mikä esitettyssä lääkärintodistuksessa, vaikka kyseistä henkilöä ei ole henkilökohtaisesti tavattu.

Tämä on minun mielestäni suurin ongelma tällä hetkellä, ja lakia kyllä tulisi tietysti muuttaa juuri markkamäärien osalta. Toivonkin, että uusi hallitus ja nimenomaan sosiaali- ja terveysministeri esittää toimikunnan mietinnön pohjalta uuden lakiesityksen tältä osin, jolloin saataisiin kunnan parannusta aikaan.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Ed. Vistbacka toi hyvin esiin tulkintavaikeuksia, joita lain soveltamisessa on ollut nimenomaan vammais-käsitteen ja siihen liittyvän haitta-asteen osalta. Eräs kohta, joka erityisesti on aiheuttanut murhetta monille invalideille, on tässä lakiesityksessäkin ilmenevä vanhan lain kohta, jossa sanotaan, että ”palautusta myönnetään vain autosta, jonka hankinta on invalidille hänen toimensa, työnsä tai ammattiin valmistumista varten tapahtuvan opiskelun hoitamiseksi olennaisen tarpeellinen”.

Nykyisin näyttää siltä, että piiritullikamari on tulkinnut asiaa niin, että ainoastaan todella ansiotyöhön tai opiskeluun liittyvä käyttö tulee kysymykseen. Näyttää unohdetun ensimmäinen kohta: ”jonka hankinta on invalidille hänen toimensa kannalta tarpeellinen.” Toimeksi voidaan katsoa myös kaupassa käynti, kirkossa käynti jne. Tiedän tapauksen Miehikkälästä, itäisestä Kymen läänistä, että pientilan emännältä, invalidilta, on evätty pakettiauton veronpalautus sen vuoksi, että hänellä ei ollut esittää ansiotyötä kodin ulkopuolelta, vaan kirkossa käyntiä ja kaupassa ja apteekissa käyntiä. Tulkinnan pitäisi olla liberaalimpi myös tuolta osin.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vähänäkkille tahdon vastata, että lakialoitteella pyritään juuri siihen, että ymmärretään myös eläkkeelle siirtyneiden vammaisten erilaisia tarpeita saada autoveron palautusta. Lakihan on tällä hetkellä tiukka eikä käsitä tuota tärkeätä sanaa, jonka olen lakialoitteeseen sisällyttänyt eli ”toimintansa”. Nykyisessä laissa on vain ”toimensa tai työnsä tai — opiskelun hoitamiseksi” mahdollisuus saada autoveron palautusta.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Edelliset puhujat ovat tuoneet esille vammaisten autoveron palautuskäytäntöön liittyviä ongelmia. Mielestäni kaikkein kärkevin esimerkki tilanteen heikentymisestä on se, että on useita vammaisia, jotka ovat saaneet useita kertoja aikaisemmin autoveron palautuksen,

mutta kun ovat nyt joutuneet hankkimaan jälleen uutta autoa, niin yhtäkkiä autoveron palautus onkin hylätty. Tämä kuvastaa sitä, että tulkintaa on selvästi kiristetty ilman, että siihen olisi mitään perusteita, kun ei lainsäädäntöäkään ole kiristetty. Menettely ei voi olla asianmukainen.

Vammaisten autojen hinnan alentamiseen tulisi saada pikaisesti kokonaiskorvaus joko parantamalla autoveron palautusta tai toteuttamalla kolmiportainen suunnitelma, jota ministeriössä on valmisteltu, kuitenkin turvaten, että nykyistä palautustasoa tulee korottaa, niin kuin ed. Lahti-Nuuttila totesi, koska se on nyt jo jäänyt jälkeen.

Ed. S u h o n e n : Herra puhemies! Ed. Lahti-Nuuttilan aloite on sinänsä ihan hyvä ja aiheellinen. Taulukko on professori Pontevan taulukko, jota lääkärit käyttävät. Ponteva itse on jo varmaan vanha eikä paljon ponnista, mutta alaraajavamman tulkinta on erittäin ahdas. Kaksi tai kolme ortopedia voi antaa asiasta lausunnon, ja alla lukee kunnian ja oman tunnon kautta. He ovat saman tiedekunnan käyneet kuin ne lääkärit, jotka tullihallituksessa tulkitsevat ja näkemättä potilasta pyyhkäisevät: ei riitä, ei anna aihetta jne. Näin he pyyhkäisevät pois, vaikka ihminen kerta kaikkiaan on palautuksen piirissä ollut aikaisemmin. Yhtäkkiä hän tulee ikään kuin terveeksi. Kuitenkin kaksi lääkäriä pistää nimensä alle kunnian ja oman tunnon kautta. Jos ovat sitä mieltä, ettei näin ole, niin pitäisi olla jokin elin, jonka puoleen käännytettäisiin tämä henkilö. Ulkopuoliset katsoisivat asian, tai sitten on pistettävä syytteeseen nämä kaksi lääkäriä, jotka pistivät nimensä kunnian ja omantunnon kautta hyvin venvästi.

Minusta asia pitää ehdottomasti korjata. Nyt nämä ihmiset ja vammaiset käyttävät entistä enemmän invataksipalveluja, mikä tulee myös erittäin kalliiksi kunnalle ja yhteiskunnalle. Itse asiassa tässä mennään ojasta allikkoon, mutta on komeaa, että saadaa autoverotilaston luvut mahdollisimman korkeaksi ja hiukan köyhiä ja vammaisia kuritettua.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Ed. Suhosen puheenvuoroon on syytä vielä lisätä eräs ongelma, joka tulee ilmi näissä yhteyksissä. Se on se, että lääkäreiden keskuudessa tuntuu olevan nokkimisjärjestys. Terveyskeskuslääkäreiden paperit eivät tunnu painavan yhtä paljon

kuin suurten ja suurempien spesialistien paperit. Köyhälle ja vähävaraiselle ihmiselle pätevien papereiden hankkiminen tulee nyky-yhteiskunnan aikana varsin arvokkaaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

7) Ed. Lahti-Nuuttilan ym. lakialoite n:o 19 laiksi työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Vaikka pääministeri Esko Ahon hallitus ei ainakaan ensi toimiansa perusteella näytä juuri välittävän palkansaaajista ja heidän tarpeistaan, rohkenen käsittelyssä olevalla aloitteella puuttua työntekijäin eläkelain ilmiselvään kehittämistarpeeseen. Aloitteessa ehdotetaan työntekijäin eläkelain muuttamista siten, että lyhytaikaisissa ja tilapäisissä työsuhteissa olevat työntekijät pääsevät nykyistä kattavammin lain piiriin. Yhdenjaksoisen työsuhteen vähimmäispituutta koskeva edellytys ehdotetaan muutettavaksi 1 kuukaudesta 20 tuntiin. Tällä aloitteella tahdotaan parantaa eläketurvan kattavuutta ja ehkäistä työeläkemaksujen minimoimiseksi tapahtuvaa lyhytaikaisilla työsuhteilla keinotekoa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8) Ed. Lahti-Nuuttilan ym. lakialoite n:o 20 laiksi kalastuslain 91 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Tämä kolmas lakialoite, jossa olen ensimmäisenä allekirjoittajana, koskee kalastuslain 91 §:n muuttamista. Nythän on käynyt niin, että kalastusministerit ovat hyvin mielenkiintoisella tavalla viime vuosina jakaneet varoja kalastuksen edistämiseen. Eräisiin muihin lääneihin nähden mm. Hämeen lääni on jäänyt vähäiselle osalle siitä, mitä läänissä kalastuksenhoitomaksuja kertyy. Vaikka laki sinänsä jo nykyisin edellyttää määrärahan jakamista yhdenmukaisin perustein, on kuitenkin määrärahojen jaossa tapahtunut hyvinkin suuria eroavuuksia ajatellen eri läänejä.

Tässä laissa ehdotetaan kalastuslakia yksiselitteisesti muutettavaksi siten, että myös kalastuksenhoitovarojen jako voisi tapahtua yksiselitteisesti eli kalastuksenhoitomaksuista kertyneet varat jaetaan oikeudenmukaisessa suhteessa niille alueille, joilla sekä ammattittett virkistyskalastuksen merkitys on suuri ja ne jaetaan nimenomaan siinä suhteessa, kuin kalastuksenhoitomaksuja on kertynyt eri lääneistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

9) Ed. Kohijoen ym. lakialoite n:o 21 laiksi rikoslain 23 luvun muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kohijoki: Herra puhemies! Suomen rattijuopumuslainsäädäntöä on joskus sanottu ankaraksi, ja ehkä se sitä olikin 1950-luvulla, jolloin säädettiin rattijuopumuksesta enimmäisrangaistukseksi vankeutta peräti 4 vuotta tai 3 vuotta kuritushuonetta. Erikseen 1957 tapahtuneella lainmuutoksella korotettiin maksimirangaistus rattijuopon aiheuttamasta vaikean ruumiinvamman tuottamuksesta ja kuoleman-

tuottamuksesta 8 vuoteen kuritushuonetta. Tuolloin seuraamusjärjestelmällä oli myös ennalta estävä vaikutus, jota tarvittiin ja jota nytkin tarvittaisiin. Silloin ehdottomat vankeusrangaistukset olivat käytössä, ja niillä oli jopa parantava vaikutus, kun tuomitut saivat osallistua parantavaksi tiedettyyn ruumiilliseen työhön terveellisessä ympäristössä.

Myöhemmin useistakin lainmuutoksista huolimatta rattijuopumuslainsäädännön heikkoudeksi jäi se, ettei laissa ollut määritelmää siitä, milloin joku henkilö on katsottava rattijuopoksi. Ei ollut mitään langettavia promillerajoja.

Ruotsissa yksiselitteiset langettavat ja porrasitetut promillerajat ovat olleet voimassa kauan, jo vuodesta 1941 lähtien. Kovin kauan Suomessa ihmeteltiin ja jahkailtiin, olisiko mahdollista ja tarpeellista saada selkeät promillerajat Suomenkin rattijuopumuslainsäädäntöön. Asian vastustajia oli paljon, ja kului vuosikymmeniä, ja rattijuopot tekivät tuhoa tiellä. Ajoneuvoliikenne ja alkoholin käyttö lisääntyivät. Tuomioistuinkäytäntö rattijuopumusjuttuja käsiteltäessä oli tuolloin peräti kirjavaa ja horjuvaa. Siitä kaksi esimerkkiä:

1) Moponkuljettaja tuomittiin 2 kuukaudeksi ehdottomaan vankeusrangaistukseen, kun hänen verensä alkoholimäärä oli 0,47 promillea, siis alle 0,5 promillea ja alle nykyisen langettavan alarajan.

2) Henkilöautonkuljettajan veren alkoholimäärä oli 3,21 promillea, siis lähellä tappavaa alkoholimyrkytystä, mutta tuomioistuin katsoi, ettei kuljettaja tuosta alkoholimäärästä huolimatta ollut edes alkoholin vaikutuksen alainen, ja niin syyte hylättiin.

Kummassakin esimerkkitapauksessa alioikeuden päätökset tulivat ja jäivät lainvoimaisiksi. Vasta 1.4.1977, siis noin 14 vuotta sitten, saatiin Suomessa voimaan nykyinen rattijuopumuslainsäädäntö. Silloin siirrettiin säännökset tieliikennelaista rikoslakiin.

Uudemman rattijuopumuslainsäädännön aikana tuomioistuinkäytäntö on yhtenäistynyt langettavien porrasitetujen promillerajojen johdosta, mutta toivottua ennalta ehkäisevää vaikutusta ei nykyisillä säädöksillä ole saatu aikaan. Se on todettu lakiesitykseni perusteluissa, enkä siihen enempää puutu. Mutta asian ajankohtaisuudesta kertovat nykyisin aivan päivittäin uutiset rattijuoppojen aiheuttamista vakavista liikenneonnettomuuksista ja niissä kolareissa ihmisille aiheutuneista vakavista seurauksista.

Aloitteena nyt ehdotetaan sitä, että langettava rattijuopumuksen rangaistavuus alkaisi, kun veren alkoholi on 0,3 promillea, ja törkeän rattijuopumuksen promilleraja alenisi nykyisestä 1,5:stä 1 promilleen ja samalla törkeästä rattijuopumuksesta tuomittavien sakkorangaistusten päiväsakkojen minimimäärä nousisi nykyisestä 60:stä 100:aan päiväsakkoon.

Erikseen lakialoitteessa ehdotetaan tarkistettavaksi myös rikoslain 23 luvun 6 §:n säännöstä vesiliikennejuopumuksesta siten, että langettava promilleraja alennettaisiin nykyisestä 1,5 promillesta 1 promilleen. Nyt voimassa oleva promilleraja suojaa varsin tehokkaasti ruorijuoppoja ihan jokseenkin keskivahvaan humalatilaa asti. Niin kuin olen todennut, valvojien motivaatioakin saattaa siitä kärsiä, kun laillisesti juopuneille — siis 1,5 promillea — ei käytännössä mahdeta valvonnassa mitään ennalta estävästi. Tällä sitä saattaisi olla mahdollisuus hillitä, koska tiedetään, että viime vuonnakin vesiliikenteessä hukkuneista onnettomuusveneen kuljettajista noin 70 prosenttia oli onnettomuuden sattuessa juopuneena.

Helposti sanotaan, että meillä on tekeillä rikoslain kokonaisuudistus. Se onkin menossa, mutta nämä pienet tarkistukset tulisi voida suorittaa odottamatta rikoslain kokonaisuudistuksen tuomia muutoksia näissä asioissa, koska asia ja aihe on päivänkohtainen ja kokonaisuudistus saattaa viipyä aika pitkäänkin.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Ed. Kohjoen lakiesityksen sisältö on herättänyt keskustelua aikaisemminkin hyvin paljon. Myös liikenneministeriössä aikoinaan asia oli esillä, ja keskustelua oli hyvin paljon oikeusministeriön kanssa, mutta jostakin syystä oikeusministeriö ei ole ollut halukas lähtemään muutoksen tielle. En tiedä, onko haluttu lähinnä ajaa sitä linjaa, jota oikeusministeriö kriminaalipolitiikassa on vetänyt, eli vankilat tyhjäksi hinnalla millä hyvänsä ja sen johdosta ei ole haluttu lähteä alentamaan promillerajoja.

Itse näen tilanteen ongelmalliseksi tällä hetkellä nykyisten promillerajojen puitteissa ja olen voimakkaasti kannattamassa nimenomaan tämän suuntaisia lakialoitteita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

10) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 23 laiksi sotiemme veteraanien vähimmäiseläkkeestä

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystalokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Uusi poliittinen kulttuuri on purrut: sali on tyhjänä niin kuin tavallisesti. Mutta ei asia, jota nyt esittelen, ole tietysti sen arvoisen, että sille paljon kuulijoita kaipaisikaan. Toisaalta tuntuu, kun esittelen sotiemme veteraanien vähimmäiseläkettä koskevaa lakiehdotusta, aika turhulta, kun olemme juuri lehdistä lukeneet, että ministerit korottavat avustajiensa palkkoja 8 000 markalla, ja aloitteessa pyritään turvaamaan vain sotiemme veteraanien kuukausitulot vähintään 4 500 markan suuruisiksi. Kaikki on niin suhteellista. Näinhän asia on.

Veteraanien vähimmäiseläkkeestä on puhuttu pitkään useankin eduskunnan aikana. Siinä ei ole tapahtunut mitään muuta liikahdusta kuin omaatuntoa on hiukan korjailtu korottamalla prosenteissa ylimääräistä rintamalisää muutama kymmenen markkaa kuukaudessa vuosien varrella. Näin siitä huolimatta, että yhteiskunnan valmius sekä nuorten ikäluokkien että aikuisten osalta tunnustuksen ja tietyn elintasotakuun antamisesta sotiemme veteraaneille kulkee varmasti myötätuudessa. Tässä yhteiskunnassa on hyvin vähän sellaisia kansalaisia, jotka olisivat tehdyä aloitetta vastustamassa.

Kun Esko Ahon ministeristö oli koontivaiheessa, jo siinä vaiheessa keskustan taholta esitettiin lohduttavia lausumia siitä, että nyt voimassa olevan hallituksen aikana suomalainen perusturva tullaan todella uudistamaan, sitä tullaan merkittävästi parantamaan. Se oli sävel jo ennen kuin oli edes hallituspohja pääministeri Aholla kokonaisuudessaan tiedossa. Tämä loi tietynlaisen pyhimyksen sädekehän hänen päänsä päälle. Nyt se on alkanut pikkuhiljaa kaventua, kun tiedämme, että valtiontaloutta tullaan laittamaan kuntoon vähentämällä perusturvaa puuttumalla köyhien, vähäosaisten ihmisten tuloihin. Se on uuden hallituksen päätavoite. Tämä on aivan selkeä, siitä ei päästä mihinkään. Sellaisenaan se ei minua ihmetytä siitä syystä, että onhan valtiovarainministerinä kivenkova hyvä-

osaisten edustaja ja toisaalta sosiaali- ja terveysministerinä henkilö, joka aikoinaan ehdotti rintamamiehille 1 markan ylimääräistä rintamamieslisää. Näin ollen henkilökysymyksetkin ehkä vaikuttavat siihen, ettei sotaveteraaneille kovin paljon ole odotettavaa tämän hallituksen aikana. Mekin olemme ajatelleet sitä, että talous täytyy laittaa ensin kuntoon mutta ei toki köyhien ihmisten olosuhteita heikentämällä.

Vaikka toiveisiin lakialoitteen eteenpäin viemisestä ja 4 500 markan vähimmäistulon turvaamisesta rintamamiehille ei kovin positiivisesti olemassa olevan hallituksen aikana voi suhtautua, yrittää tietysti täytyy jälleen kerran. Lakiehdotus varmasti herättää mielenkiintoa erityisesti veteraanien piirissä. Useat kymmenet ihmiset veteraanipiireistä ovat minunkin suuntaani kääntyneet asiassa ja pyytäneet, että pyritäisiin tämän tyyppiseen ratkaisuun nyt, kun siihen vielä on mahdollisuus. Ei ole aikaa odottaa enää yhtään. Rivit harvenevat joka vuosi.

Huolimatta näistä negatiivisista ajatuksista nimenomaan nykyisen hallituksen suuntaan minä toivon, että perusturvauudistus, jota pääministeri Ahon puheissa on aikoinaan väläytelty, aloitettaisiin nimenomaan rintamamiesten osalta. Se ei tule yhteiskunnalle kovin kalliiksi, mutta samalla tietynlainen kunniavelka, joka on ehkä vähän naiivi ilmaisu — en tiedä — tulisi samalla edes jollakin tavalla rintamamiesten suuntaan sovitettua ja samalla heidän elintasomahdollisuutensa paranisivat. Neljän vuoden kuluttua me olemme jälleen viisaampia asiassa, onko tämä aloite ja varmasti ehkä moni muukin tuleva aloite johtanut asiassa mihinkään.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Aittoniemi vältti tarkasti mainitsemasta sitä, että hänen lakialoitteensa on SMP:n osuus eri eduskuntaryhmien yhteisistä lakialoitteista, joita jätettiin useita - siis kunkin ryhmän toimesta - jo viime eduskunnan aikana. Silloin taisi ed. Kohjoen aloitteeseen tulla kovin vähän nimiä eikä sosialidemokraateistakaan loppujen lopuksi moni nimeänsä aloitteisiin kirjoittanut. Keskustan edustajat olivat hyvin innokkaasti ajamassa sitä, että asiaa olisi vielä viimeisissä sosiaalivaliokunnan kokouksissa ruvettu käsittelemään. Asia kaatui silloisten hallituspuolueiden vastustukseen.

Nyt hallitusohjelmassa, joka on päivätty 26.4., sanotaan kauniisti, että "hallitus nostaa kansaneläkkeiden tasoa kohdistaen sen veteraaneihin ja muihin pienituloisimpiin eläkkeensaajiin". Edel-

leen: ”Heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevien veteraanien ja sotainvalidien sekä heidän puolisoitensa sosiaaliturvan parantamista jatketaan. Kuntoutustoimintaa tehostetaan.” Mutta kun ohjelma on päivätty 26.4., vappuaattona 30.4. valtioneuvosto on tehnyt päätöksen, jossa ilmoitetaan yksiselitteisesti, että sosiaaliturvan keskeisiin etuuksiin ei tehdä minkäänlaisia tasokorotuksia. Ohjelmapapereihin kirjataan kauniita tavoitteita, mutta käytännössä tämä hallitus ei aio edistää veteraanienkaan eläkkeiden korottamista. Se jää meille tehtäväksi eduskunnassa. Yritämme sitä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa varmasti yhteisesti viedä eteenpäin.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! En yrittänyt vältellä tarkoin enkä vähemmän tarkoin mitään vaan kuljin asiassani suoraan kuin juna. Nimittäin meillä on tämä aloite ollut jo viime vaalikauden aikana, lakialoite n:o 78/1990 vp., ja näin eduskunnan alkuaikoina teemme lämmitettyä asiaa entisyydestä, ja tämä on nimenomaan meidän ryhmämme tekemä. En väitäkään, etteivät muut olisi näin tehneet. Minä-hän sanoin esityksessäni, että monet muut ovat pyrkineet tähän suuntaan ja tulevat varmasti pyrkimään. Me kunnioitamme kaikkien yrityksiä. Mutta pakkohan on, kun se oli viime vaalikaudella meidän tekemämme aloite, puhua eikä ottaa ed. Stenius-Kaukosta mukaan aloitteeseen. Mutta yhdessähän me toki asiaa eteenpäin viemme.

Ed. L a a k k o n e n : Arvoisa puhemies! Suomen sodista on jo kulunut yli 50 vuotta, ja

veteraanien asiat ovat vieläkin hoitamatta. Valtiontaloudessa on ollut hyvin lihaviakin vuosia, ja nämä asiat olisi voitu panna kuntoon, jos olisi ollut tarpeeksi poliittista tahtoa. Nyt meidän kaikkien tiedossa on valtiontalouden huono tilanne, mutta siitä huolimatta hallitusohjelmaan on kirjattu ne kauniit sanat, jotka luettiin. Minä omalta kohdaltani toivon, että veteraanien asemaan tulisi korjaus huolimatta valtiontalouden huonosta tilanteesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

11) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1 vuoden 1990 valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksytystä ehdotuksesta laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13. Kyselytunti on ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 15.14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

